

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-96-23/2-S

Datum: 4. april 2007.

Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM I

U sastavu: sudija Alphons Orie, predsjedavajući
sudija Christine Van den Wyngaert
sudija Bakone Justice Moloto

Sekretar: g. Hans Holthuis

Presuda od: 4. aprila 2007.

TUŽILAC

protiv

DRAGANA ZELENOVIĆA

PRESUDA O KAZNI

Tužilaštvo:

gđa Hildegard Uertz-Retzlaff
g. Vladimir Tochilovsky
gđa Christina Moeller
g. Manoj Sachdeva

Odbrana:

g. Zoran Jovanović

Sadržaj

1. Historijat postupka i izjašnjavanje	1
2. Činjenice	7
3. Pravo	11
3.1 Mjerodavno pravo	11
3.2 Svrha izricanja kazne	13
4. Faktori za odmjeravanje kazne	14
4.1 Težina krivičnih djela ili ukupnost kažnjivog ponašanja.....	14
4.2 Lične prilike optuženog, uključujući otežavajuće i olakšavajuće okolnosti.....	18
4.3 Opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.....	23
4.4 Vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru čekajući na prebacivanje na Međunarodni sud ili čekajući na suđenje	25
5. Određivanje kazne	25
6. Dispozitiv	29
Dodatak I: Tabela predmeta MKSJ sa skraćenicama	30

Opšte skraćenice

Bosna i Hercegovina	Republika Bosna i Hercegovina
Republika bosanskih Srba	Srpska Republika Bosna i Hercegovina; dana 12. avgusta 1992. ime republike je zvanično promijenjeno u Republika Srpska
Izjava o činjenicama	Zajednički zahtjev za razmatranje Sporazuma o izjašnjanju o krivici između Dragana Zelenovića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62ter, separator 1 Izjave o činjenicama, 14. decembar 2006.
JNA	Jugoslovenska narodna armija
Sporazum o izjašnjanju o krivici	Zajednički zahtjev za razmatranje Sporazuma o izjašnjanju o krivici između Dragana Zelenovića i Tužilaštva u skladu s pravilom 62ter, 14. decembar 2006.
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SJB	Stanica javne bezbjednosti
TO	Teritorijalna odbrana
PJUN	Pritvorska jedinica Ujedinjenih nacija
VRS	Vojska Republike Srpske

1. Historijat postupka i izjašnjavanje

1. Prva optužnica protiv Dragana Zelenovića od 18. juna 1996. potvrđena je 26. juna 1996. i obuhvatala je još sedam osoba.¹ Optužnica je izmijenjena 5. oktobra 1999.² Redigovana verzija izmijenjene optužnice (u daljnjem tekstu: Optužnica) zavedena je 20. aprila 2001.³ Gospodin Zelenović se u Optužnici teretio po sedam tačaka za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti i po sedam tačaka za mučenje i silovanje kao kršenje zakona i običaja ratovanja.

2. Od podizanja prve optužnice izdato je više naloga za hapšenje gospodina Zelenovića, između ostalog i jedan koji je 26. juna 1996. upućen Bosni i Hercegovini i jedan koji je 12. januara 2004. upućen vlastima svih država članica Ujedinjenih nacija.⁴

3. Dana 29. novembra 2004. Tužilaštvo je od predsjednika Međunarodnog suda zatražilo da imenuje Pretresno vijeće u predmetu *Tužilac protiv Dragana Zelenovića i Gojka Jankovića*, kojem bi se, shodno pravilu 11bis Pravilnika o postupku i dokazima (u daljnjem tekstu: Pravilnik), mogao podnijeti zahtjev za pregled.⁵ Istoga dana Tužilaštvo je podnijelo zahtjev za

¹ Optužnica, 18. juni 1996. (zavedena 19. juna 1996.) i Pregled optužnice u skladu s članom 19(1) Statuta, 26. juni 1996. Druga sedmorica optuženih bili su Dragan Gagović, Gojko Janković, Janko Janjić, Radomir Kovač, Zoran Vuković, Dragoljub Kunarac i Radovan Stanković. Optužnica je izmijenjena i dopunjena 19. avgusta 1998., tako da su u njoj konsolidovane optužbe protiv Dragoljuba Kunarca, a izostavljene reference na sedmoricu drugih optuženih (Nalog kojim se dozvoljava podizanje izmenjene i dopunjene optužnice i potvrđuje izmenjena i dopunjena optužnica, 19. avgust 1998.). Dana 30. jula 1999. tužilac je povukao Optužnicu protiv Dragana Gagovića, koji je u međuvremenu umro (Nalog kojim se dozvoljava povlačenje Optužnice, 30. jul 1999.). Druga izmijenjena optužnica protiv Dragoljuba Kunarca i Radomira Kovača potvrđena je 3. septembra 1999. (Nalog kojim se usvaja molba za podnošenje druge izmijenjene i dopunjene optužnice i potvrđuje izmijenjena i dopunjena optužnica, 3. septembar 1999.).

² Izmijenjena optužnica, 5. oktobar 1999. (zavedena 7. oktobra 1999.)

³ Redigovana verzija izmijenjene optužnice od 5. oktobra 1999. (zavedena 20. aprila 2001.) Janko Janjić je izostavljen iz ove redigovane verzije jer je u međuvremenu umro. Dana 16. februara 2000. Pretresno vijeće je naložilo da se izdvoji predmet protiv Zorana Vukovića (Nalog o razdvajanju postupka i dodjeli kombinovanog broja predmeta, 16. februar 2000.)

⁴ Vidi Nalog za hapšenje i Nalog za predaju, 26. jun 1996.; Nalog za hapšenje i nalog za predaju, 29. maj 2001.; Nalog za hapšenje i nalog za predaju, 6. septembar 2002.; Nalog za hapšenje i nalog za predaju, 12. januar 2004.

⁵ Zahtjev tužioca u skladu s pravilom 11bis (A), 29. novembar 2004.

prosljeđivanje predmeta Dragana Zelenovića i Gojka Jankovića vlastima Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zahtjev u skladu s pravilom 11 *bis*).⁶ Dana 1. decembra 2004., predsjednik Međunarodnog suda imenovao je Vijeće za prosljeđivanje da razmotri Zahtjev.⁷ Predmet Gojka Jankovića prosljeđen je vlastima Bosne i Hercegovine u skladu s odlukom Vijeća za prosljeđivanje dana 22. jula 2005.⁸

4. Gospodin Zelenović izjavljuje da je napustio Foču 2000. ili 2001. godine i oputovao u Rusiju pod lažnim imenom kako bi izbjegao pritvor i hapšenje za zločine za koje se tereti u optužnici. Njegova porodica je ostala u Foči. Gospodin Zelenović je živio u Rusiji dok nije uhapšen 22. avgusta 2005.⁹ Dana 23. avgusta 2005. vršilac dužnosti javnog tužioca Hanti-Mansijska u Ruskoj Federaciji naložio je da se g. Zelenović pritvori. Pritvoren je u skladu s "odlukom [Međunarodnog suda]".¹⁰ Dana 8. juna 2006. g. Zelenović je prebačen u Bosnu i Hercegovinu, a dva dana kasnije, 10. juna 2006. prebačen je na Međunarodni sud i pritvoren u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija (u daljnjem tekstu: PJUN).¹¹

5. Dana 9. juna 2006., predmet je dodijeljen Pretresnom vijeću I,¹² a 19. juna 2006. sudija Alphons Orije je imenovan za pretpretresnog sudiju.¹³

6. Dana 12. juna 2006., g. Tjarda van der Spoel je imenovan za pravnog zastupnika za prvo stupanje pred sud.¹⁴ Prilikom prvog stupanja pred sud 13. juna 2006., g. Zelenović je zatražio da mu se odobri 30 dana za izjašnjavaње o krivici prema navodima Optužnice budući da tada nije imao stalnog branioca.¹⁵ Na ponovnom prvom stupanju pred sud 13. jula 2006.,

⁶ Zahtjev tužioca u skladu s pravilom 11*bis* (A) s dodacima I, II i III i povjerljivi dodaci IV i V, 29. novembar 2004.

⁷ Nalog kojim se imenuje Pretresno vijeće kako bi se odlučilo o tome da li Optužnicu treba proslijediti drugom sudu na osnovu pravila 11*bis*, 1. decembar 2004.

⁸ *Tužilac protiv Gojka Jankovića*, Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11*bis*, 22. jul 2005. Odluka je potvrđena u žalbenom postupku (*Tužilac protiv Gojka Jankovića*, Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11*bis*, 15. novembar 2005.)

⁹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak A (Nalog o pritvoru koji je izdao vršilac dužnosti međuopštinskog javnog tužioca Hanti-Masijska, 23. avgust 2005.); T. 522-527.

¹⁰ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak A (Nalog o pritvoru koji je izdao vršilac dužnosti međuopštinskog javnog tužioca Hanti-Masijska, 23. avgust 2005.); T. 522-554.

¹¹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak A (Nalog državnog suda Bosne i Hercegovine, 9. juni 2006.); Nalog o pritvoru, 12. jun 2006.

¹² Nalog o dodjeli predmeta pretresnom vijeću, 9. juni 2006.

¹³ Nalog kojim se određuje pretpretresni sudija, 19. juni 2006.

¹⁴ Odluka zamjenika sekretara Suda, 12. juni 2006.

¹⁵ T. 370.

pretpretresni sudija odobrio je g. Zelenoviću dodatno vrijeme za izjašnjavanje o krivici budući da on tada još uvijek nije imao branioca po službenoj dužnosti.¹⁶ Prilikom drugog ponovnog prvog stupanja pred sud 14. jula 2006., nakon što je g. Zelenović razgovarao o Optužnici s advokatom kojeg je sam odabrao, ali koji mu nije bio dodijeljen za branioca po službenoj dužnosti, g. Zelenović se izjasnio da nije kriv.¹⁷ Dana 16. avgusta 2006., g. Zoran Jovanović je imenovan za branioca g. Zelenoviću.¹⁸

7. Dana 17. avgusta 2006., Vijeće za prosljeđivanje naložilo je stranama u postupku, i pozvalo Vladu Bosne i Hercegovine, da dostave podneske u pogledu Zahtjeva u skladu s pravilom 11*bis* i da podnesu odgovore na konkretna pitanja, između ostalog na pitanje da li su težina zločina i stepen odgovornosti kompatibilni sa prosljeđivanjem predmeta Vijeću za ratne zločine Državnog suda Bosne i Hercegovine.¹⁹ Dana 20. septembra 2006. Vlada Bosne i Hercegovine dostavila je svoj podnesak kao odgovor na poziv Vijeća za prosljeđivanje.²⁰ Dana 21. i 22. septembra 2006. i tužilac i odbrana su dostavili svoje podneske kao odgovor na nalog Vijeća za prosljeđivanje.²¹

8. Dana 14. septembra 2006., odbrana je podnijela preliminarni podnesak u kom je navela da Optužnica ima nedostatke u formi ili, preciznije, da Optužnica "nije dovoljno konkretna da bi [g. Zelenovića] jasno informisala o prirodi optužbi".²² Dana 22. septembra 2006. tužilaštvo je odgovorilo da taj podnesak odbrane treba odbiti.²³ Dana 11. oktobra 2006., Pretresno vijeće je odbilo preliminarni podnesak.²⁴

9. Dana 13. oktobra 2006. Vijeće za prosljeđivanje održalo je raspravu po Zahtjevu u skladu s pravilom 11*bis*, kojoj su prisustvovala strane u postupku, a delegacija Vlade Republike Bosne i Hercegovine je raspravu pratila iz Sarajeva posredstvom video-

¹⁶ T. 388-389.

¹⁷ T. 392-397.

¹⁸ Odluka zamjenika sekretara Suda, 16. avgust 2006.

¹⁹ Nalog za daljnje informacije u kontekstu tužiočevog zahtjeva na osnovu pravila 11*bis*, 17. avgust 2006.

²⁰ Odgovor Vlade Bosne i Hercegovine na pitanja koja je postavilo Vijeće za ustupanje predmeta u svojoj odluci od 17. avgusta 2006., 20. septembar 2006. (zaveden 10. oktobra 2006.).

²¹ Daljnji podnesci tužioca u skladu s nalogom Vijeća za prosljeđivanje od 17. avgusta 2006., 21. septembar 2006.; Podnesci odbrane u skladu s nalogom Vijeća za prosljeđivanje od 17. avgusta 2006., 22. septembar 2006.

²² Preliminarni podnesak odbrane, 14. septembar 2006.

²³ Odgovor Tužilaštva na preliminarni podnesak odbrane, 22. septembar 2006.

konferencijske veze.²⁵ Zaključujući sjednicu, Vijeće za prosljeđivanje obavijestilo je strane u postupku da će odluku donijeti blagovremeno.²⁶ Zbog događaja koji su uslijedili odluka po Zahtjevu u skladu s pravilom 11*bis* nije donijeta. Tužilaštvo je obavijestilo Pretresno vijeće da će povući zahtjev po donošenju ove Presude o kazni.

10. Dana 14. decembra 2006. Tužilaštvo i odbrana su zajednički podnijeli Zahtjev za razmatranje Sporazuma o izjašnjavanju o krivici koji su postigli Dragan Zelenović i Tužilaštvo u skladu s pravilom 62*ter*.²⁷ Prema tom Sporazumu o izjašnjavanju o krivici, g. Zelenović je pristao da se potvrdno izjasni o krivici po sedam tačaka za zločine protiv čovječnosti, od čega ga tri terete za mučenje, kao što predviđa član 5(f) Statuta (tačke 5, 13 i 41), a četiri ga terete za silovanje, kao što predviđa član 5(g) Statuta (tačke 6, 14, 42 i 49).²⁸ Gospodin Zelenović je izjavio da namjerava da se izjasni krivim, po osnovu individualne krivične odgovornosti, za zločine navedene u vezi s incidentima sadržanim u sljedećim paragrafima Optužnice: 5.4, 5.5, 6.6, 6.8, 6.9, 6.10, 7.13 i 9.2.²⁹ Takođe je pristao na saradnju s Tužilaštvom, između ostalog i na to da svjedoči na bilo kojem suđenju pred Međunarodnim sudom.³⁰ Tužilaštvo se složilo da povuče preostale optužbe protiv g. Zelenovića u vrijeme prihvatanja njegovog potvrdnog izjašnjavanja o krivici od strane Pretresnog vijeća.³¹ Na kraju, Tužilaštvo je preporučilo Pretresnom vijeću da izrekne kaznu zatvora u trajanju od 10 do 15 godina, dok je odbrana preporučila kaznu zatvora u trajanju od 7 do 10 godina.³²

11. Tokom rasprave od 16. januara 2007. Pretresno vijeće je od strana u postupku zatražilo da razjasne izvjesne tačke Sporazuma o izjašnjavanju o krivici, konkretno vezu između incidenata za koje je g. Zelenović prihvatio odgovornost i tačaka u vezi s kojima je namjeravao da se izjasni krivim, kao i zašto su određeni incidenti okvalifikovani i kao mučenje i kao

²⁴ Odluka po preliminarnom podnesku odbrane, 11. oktobar 2006.

²⁵ T. 404-425.

²⁶ T. 425.

²⁷ Zajednički zahtjev za razmatranje Sporazuma o izjašnjavanju o krivici koji su postigli Dragan Zelenović i Tužilaštvo u skladu s pravilom 62*ter*, 14. decembar 2006. (u daljnjem tekstu: Sporazum o izjašnjavanju o krivici).

²⁸ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 2.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*, par. 9.

³¹ *Ibid.*, par. 3.

³² *Ibid.*, par. 3.

silovanje, dok je jedan incident okvalifikovan samo kao silovanje. Odgovarajući na to pitanje Pretresnog vijeća, Tužilaštvo je objasnilo da se izostavljanje iz Sporazuma o izjašnjavanju o krivici izvjesnih žrtava koje se pominju u optužnici temelji na uzimanju u obzir raspoloživih dokaza.³³ Nakon što je saslušalo argumente obje strane u postupku, Pretresno vijeće je konstatovalo da "nije uvjereno da je pismeni sporazum o potvrdnom izjašnjavanju o krivici dobra osnova za izjašnjavanje g. Zelenovića o krivici".³⁴ Pretresno vijeće je od strana u postupku zatražilo da kao dodatak Sporazumu o izjašnjavanju o krivici dostave i kopiju Optužnice u kojoj bi strane u postupku precrtale sve one dijelove u pogledu kojih se g. Zelenović ne namjerava potvrdno izjasniti o krivici. To bi obuhvatalo i razjašnjenje vida odgovornosti i broja žrtava pod svakom tačkom.³⁵

12. Dana 16. januara 2007., strane u postupku dostavile su dodatak Sporazumu o izjašnjavanju o krivici koji se sastojao od redigovanog i revidiranog primjerka Optužnice sa svim optužbama i incidentima u osnovi djela za koje je g. Zelenović pristao da se izjasni krivim.³⁶

13. Dana 17. januara 2007., nakon što je Pretresno vijeće postavilo pitanja kako bi se razjasnili neki još neriješeni problemi u vezi s gorepomenutim dodatkom Sporazuma o izjašnjavanju o krivici,³⁷ Tužilaštvo je zatražilo da mu se dopusti da povuče tačke 7, 8, 15, 16, 43, 44 i 50 Optužnice koje se odnose na kršenja zakona i običaja ratovanja.³⁸ Pretresno vijeće je odobrilo zahtjev.³⁹ Pretresno vijeće je takođe pozvalo g. Zelenovića da se izjasni o krivici po tačkama koje se odnose na mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti.⁴⁰ Gospodin Zelenović je izjavio da je kriv za podržavanje i pomaganje krivičnog djela silovanja FWS-75 i za silovanje FWS-87 kao mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti (tačke 5 i 6),⁴¹ za saizvršenje silovanja FWS-87 i dvije neidentifikovane žene, za trostruko silovanje FWS-75 i

³³ T. 464-465.

³⁴ T. 467.

³⁵ T. 467-473, 482.

³⁶ Zajedničko podnošenje dodatka Sporazumu o izjašnjavanju o krivici, 16. januar 2007., (u daljnjem tekstu: Dodatak Sporazumu o izjašnjavanju o krivici).

³⁷ T. 477-482.

³⁸ T. 483.

³⁹ T. 484.

⁴⁰ T. 484.

⁴¹ T. 486.

trostruko silovanje FWS-87 kao mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti (tačke 13 i 14).⁴² Gospodin Zelenović se izjasnio krivim i za silovanje FWS-87 kao mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti (tačke 41 i 42),⁴³ za saizvršenje silovanja FWS-75 i dvije neidentifikovane žene, te silovanje FWS-87 kao silovanje kao zločin protiv čovječnosti (tačka 49).⁴⁴ Pretresno vijeće je prihvatilo potvrdna izjašnjenja o krivici i proglasilo g. Zelenovića krivim u skladu s njegovim izjašnjanjem.⁴⁵ Tužilaštvo je zatim povuklo tačke 7, 8, 15, 16, 43, 44 i 50.⁴⁶ Na kraju je Pretresno vijeće ukinulo status povjerljivosti Sporazuma o izjašnjanju o krivici.⁴⁷

14. Dana 31. januara 2007. Tužilaštvo je podnijelo svoj podnesak u vezi s odmjeravanjem kazne, u kojem je navelo faktore za odmjeravanje kazne koje treba uzeti u obzir i ponovilo svoju preporuku da Pretresno vijeće izrekne kaznu zatvora u rasponu od 10 do 15. godina.⁴⁸ Dana 14. februara 2007., odbrana je podnijela svoj podnesak u vezi s odmjeravanjem kazne i tražila da Pretresno vijeće uzme u obzir težinu zločina i određene olakšavajuće okolnosti i ponovila svoju preporuku da bi g. Zelenović trebao biti osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam do deset godina.⁴⁹

15. Tokom rasprave o odmjeravanju kazne od 23. februara 2007. strane u postupku su naglasile koje faktore za odmjeravanje kazne Pretresno vijeće, prema njihovom mišljenju, treba da uzme u obzir (što se razrađuje u daljnjem tekstu). Pretresno vijeće je takođe zatražilo da strane u postupku iznesu svoju argumentaciju o tome kojim se presedanom treba rukovoditi prilikom odmjeravanja kazne u ovom predmetu.⁵⁰ Shodno tome, strane u postupku podnijele su dodatne argumente po pitanju u kojoj bi mjeri presuda od 14. novembra 2006. donijeta u predmetu *Tužilac protiv Radovana Stankovića* bila odgovarajući presedan.⁵¹

⁴² T. 488-489.

⁴³ T. 489-490.

⁴⁴ T. 490.

⁴⁵ T. 491-492.

⁴⁶ T. 493; Podnesak Tužilaštva u vezi s povlačenjem tačaka, 17. januar 2007.

⁴⁷ T. 496.

⁴⁸ Podnesak Tužilaštva u vezi s odmjeravanjem kazne, 31. januar 2007.

⁴⁹ Podnesak odbrane u vezi s odmjeravanjem kazne, 14. februar 2007.

⁵⁰ T. 561.

⁵¹ Argumenti Tužilaštva o korištenju presude iz predmeta Stanković, 27. februar 2007.; Argumenti odbrane o korištenju presude iz predmeta *Tužilac protiv Stankovića*, 28. februar 2007. Predmet Radovana Stankovića

16. Dana 27. marta 2007. Tužilaštvo je obavijestilo Pretresno vijeće o saradnji g. Zelenovića s Tužilaštvom.⁵² Dana 29. marta 2007. odbrana je odgovorila na ovo obavještenje.⁵³

2. Činjenice

17. Dragan Zelenović rođen je 12. februara 1961. u Foči, u istočnoj Bosni i Hercegovini. Prije 1992. radio je kao električar u Miljevini.⁵⁴ Gospodin Zelenović je bio pripadnik "jedinice Dragan Nikolić", vojne jedinice u Foči koja je na početku rata bila dio TO bosanskih Srba, a od ljeta 1992. nadalje dio Vojske Republike Srpske (u daljnjem tekstu: VRS). Gospodin Zelenović je bio vojnik i, *de facto*, vojni policajac.⁵⁵

18. Opština Foča leži jugoistočno od Sarajeva, u Bosni i Hercegovini. Prema popisu stanovništva iz 1991., stanovništvo Foče brojalo je 40.513 ljudi, od čega su 52 posto bili Muslimani, 45,3 posto Srbi, a 3,1 posto druge nacionalnosti. Političko i vojno preuzimanje vlasti u opštini Foča započelo je tako što su 8. aprila 1992. srpske snage granatirale grad Foču iz teške artiljerije. Taj napad je bio dio oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini između snaga Vlade Bosne i Hercegovine i srpskih snaga, koje su se sastojale od JNA, TO (kasnije VRS), srpske policije i raznih neregularnih srpskih vojnih formacija. Zauzimanje grada Foče od strane srpskih snaga završilo je do sredine aprila 1992. Napadi na okolna sela - većina njih su bila nebranjena i u njima nije bilo vojnih ciljeva - trajali su do sredine jula 1992. Služeći se

upućen je vlastima Bosne i Hercegovine u skladu s odlukom Vijeća za prosljeđivanje od 17. maja 2005. (*Tužilac protiv Radovana Stankovića*, Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11bis, 17. maj 2005.). Odluka je potvrđena u žalbenom postupku (*Tužilac protiv Radovana Stankovića*, Odluka o prosljeđivanju predmeta na osnovu pravila 11bis, 1. septembar 2005.) Dana 14. novembra 2006. Državni sud Bosne i Hercegovine osudio je Stankovića za zločine protiv čovječnosti i izreklo mu kaznu zatvora u trajanju od 16 godina. I Tužilaštvo i odbrana su uložili žalbu na presudu.

⁵² Obavještenje Tužilaštva za Pretresno vijeće o saradnji u skladu sa Sporazumom o izjašnjanju o krivici, 27. mart 2007.

⁵³ Odgovor odbrane na Obavještenje Tužilaštva za Pretresno vijeće o saradnji u skladu sa Sporazumom o izjašnjanju o krivici, 29. mart 2007.

⁵⁴ Zajednički zahtjev za razmatranje Sporazuma o izjašnjanju o krivici između Dragana Zelenovića i Tužilaštva shodno pravilu 62ter, separator 1 Izjave o činjenicama, 14. decembar 2006. (u daljnjem tekstu: Izjava o činjenicama), par. 2.

⁵⁵ Izjava o činjenicama, paragrafi 2, 6.

nasiljem, srpske snage su izvršile prisilno preseljenje većine nesrpskog civilnog stanovništva iz opštine Foča.⁵⁶

19. Za vrijeme i poslije preuzimanja vlasti u gradu Foči i okolnim selima i opštinama muslimansko i drugo nesrpsko stanovništvo izloženo je rasprostranjenom i sistematskom zlostavljanju koje se odvijalo po obrascu, a svrha mu je bila da se većina njih ukloni iz opštine. Muslimansko i drugo nesrpsko stanovništvo je sistematski je kupljeno u racijama. Za vrijeme privođenja, s civilima se često okrutno postupalo, prelaćivani su i ponekad ubijani. Muškarci i žene razdvajani su i prebacivani u razne zatočeničke objekte, kao što su školski i društveni objekti i fočanski zatvor, gdje su bili izloženi ponižavajućem i degradirajućem postupanju. Nakon dugog pritvora, pritvorenici su deportovani ili prisilno premješteni u Crnu Goru ili mjesta pod kontrolom Vlade Bosne i Hercegovine. Preostalo nesrpsko stanovništvo koje nije bilo u zatočeničkim objektima bilo je izloženo raznim diskriminacijskim mjerama, kao što su ograničenje kretanja, pretresi domova, pljačke i uništavanje kako privatne, tako i kulturne i vjerske imovine, prelaćivanja i ubistva.⁵⁷ Gospodin Zelenović je učestvovao u napadu na grad Foču i okolna sela, kao i u hapšenju civila koje je nakon toga uslijedio, od sredine aprila do sredine jula 1992.⁵⁸

20. Zbog ovog napada na civilno stanovništvo u Foči i okolnim opštinama izuzetno velik broj muslimanskih civila protjeran iz ove regije. Od 52 posto muslimanskog stanovništva koje je živjelo u Foči, ostalo ih je samo desetero. U januaru 1994. Foča je preimenovana u Srbinje zato što su u njoj tada živjeli gotovo isključivo Srbi.⁵⁹

21. Dana 3. jula 1992., gospodin Zelenović i neki drugi muškarci uhapsili su grupu od oko 60 muslimanskih žena, djece i starijih muškaraca iz Tošnja i Mješaje i odveli ih u privremeni zatočenički objekat zvani Buk Bijela.⁶⁰ U zatočeničkom centru g. Zelenović i drugi muškarci su razdvojili žene od djece i ispitivali ih gdje se kriju muškarci iz sela i gdje

⁵⁶ Izjava o činjenicama, par. 3.

⁵⁷ Izjava o činjenicama, par. 4.

⁵⁸ Izjava o činjenicama, par. 6.

⁵⁹ Izjava o činjenicama, par. 5; T. 439.

⁶⁰ Izjava o činjenicama, par. 7.

je sakriveno oružje. Prijetili su ženama da će ih seksualno zlostavljati i pobiti.⁶¹ Dana 3. jula 1992., ili otprilike toga datuma, g. Zelenović i jedan drugi čovjek ispitivali su FWS-75 o njenom selu i pitali je imaju li stanovnici sela oružje. FWS-75 je taj drugi čovjek zaprijetio da će je vojnici silovati i nakon toga ubiti ako ne kaže istinu. Tokom ispitivanja jedan vojnik ju je odveo u drugu prostoriju, gdje ju je redom silovalo deset vojnika. Gospodin Zelenović je znao da su njegovo činjenje u pogledu ispitivanja i nečinjenje u pogledu prijetnji silovanjem i smrću i konačno odvođenje FWS-75 u prostoriju gdje je silovana bitno pomogli počinjenju ovog zločina.⁶² Gospodin Zelenović se izjasnio da je kriv za pomaganje i podržavanje ovog silovanja FWS-75.⁶³

22. Dana 3. jula ili otprilike toga datuma, g. Zelenović i još tri neidentifikovana vojnika ispitivali su petnaestogodišnju FWS-87 u jednoj prostoriji u Buk Bijeloj. Tokom ispitivanja g. Zelenović i tri vojnika optužili su djevojčicu da ne govori istinu i zatim je silovali. Tokom silovanja jedan od vojnika prijetio je FWS-87 prislonivši joj pištolj na glavu.⁶⁴ Gospodin Zelenović se izjasnio da je kriv za počinjenje ovog silovanja FWS-87.⁶⁵

23. Između 3. i 13. jula 1992., grupa žena, djece i starijih muškaraca, koji su bili zatočeni u Buk Bijeloj premještena je i zatočena zajedno s drugim osobama u dvije učionice u gimnaziji u Foči.⁶⁶ Dana 6. ili 7. jula 1992. g. Zelenović je, u saradnji s drugim muškarcima, izabrao četiri žene i djevojke iz tih učionica, među njima FWS-75 i FWS-87. Gospodin Zelenović ih je odveo u drugu učionicu, gdje su čekali vojnici. Zatim je odlučio koja žena će ići s kojim vojnikom. Gospodin Zelenović je silovao FWS-75, a drugi saizvršioc i silovali druge žene i djevojke.⁶⁷ Gospodin Zelenović se izjasnio krivim za počinjenje silovanja četiri žene kao glavni izvršilac i kao saizvršilac.⁶⁸

⁶¹ Izjava o činjenicama, par. 8.

⁶² Izjava o činjenicama, par. 8-9.

⁶³ T. 486 (ovo se odnosi na dio tačaka 5 i 6)

⁶⁴ Izjava o činjenicama, par. 10; Dodatak Sporazumu o izjašnjavanju o krivici, par. 5.5.

⁶⁵ T. 486 (ovo se odnosi na dio tačaka 5 i 6).

⁶⁶ Izjava o činjenicama, par. 11.

⁶⁷ Izjava o činjenicama, par. 12.

⁶⁸ T. 488-489 (ovo se odnosi na dio tačaka 13 i 14).

24. Između 8. i 13. jula 1992. u tri navrata, FWS-75 i FWS-87 odvedene su iz gimnazije u Foči na razne lokacije. U prvoj prilici žene su odveli u stan u vlasništvu g. Zelenovića. Tamo su g. Zelenović i još tri čovjeka silovali FWS-75. Gospodin Zelenović je silovao i FWS-87 tom prilikom.⁶⁹ Drugi put su FWS-75 i FWS-87 odvedene u neki drugi stan, gdje ih je g. Zelenović ponovo silovao.⁷⁰ Treći put je g. Zelenović odveo FWS-75 i FWS-87 u neku napuštenu kuću u Gornjem Polju, gdje je silovao FWS-87.⁷¹ Gospodin Zelenović se izjasnio krivim za počinjenje dva silovanja FWS-75 i tri silovanja FWS-87.⁷²

25. Fizičko i psihičko zdravlje velikog broja pritvorenih žena ozbiljno je pogoršano uslijed seksualnog zlostavljanja. Pritvorenice su živjele u stalnom strahu, a neke od seksualno zlostavljanih žena pomišljale su na samoubistvo. Druge su postale ravnodušne prema onome što im se događalo i patile su od depresije.⁷³

26. Dana 13. jula 1992. pritvorenici iz gimnazije u Foči premješteni su u sportsku dvoranu "Partizan", gdje su bili pritvoreni do 13. avgusta 1992., nakon čega je većina pritvorenika deportovana u Crnu Goru. Pritvorenici, njih otprilike 70, bili su svi muslimanski civili iz sela u opštini Foča.⁷⁴ Uslovi života u sportskoj dvorani "Partizan" bili su okrutni i taj pritvor su karakterisali nečovječno postupanje, nehigijenski uslovi, pretrpanost prostorija, izgladnjivanje, te fizičko i psihičko mučenje, uključujući seksualno zlostavljanje.⁷⁵ Tokom jula 1992. g. Zelenović i drugi muškarci izvodili su FWS-87 iz sportske dvorane "Partizan" i silovali je.⁷⁶ Gospodin Zelenović se izjasnio krivim za počinjenje silovanja FWS-87.⁷⁷

27. Dana 3. avgusta 1992. ili otprilike toga datuma, FWS-87 i FWS-75 su odvedene iz sportske dvorane "Partizan" i pritvorene su u jednoj kući u blizini hotela "Miljevina",

⁶⁹ Izjava o činjenicama, par. 13.

⁷⁰ Izjava o činjenicama, par. 14.

⁷¹ Izjava o činjenicama, par. 15.

⁷² T. 488-489 (ovo se odnosi na dio tačaka 13 i 14).

⁷³ Izjava o činjenicama, par. 10, 16.

⁷⁴ Izjava o činjenicama, par. 11, 17 i 20.

⁷⁵ Izjava o činjenicama, par. 18-19.

⁷⁶ Izjava o činjenicama, par. 19.

⁷⁷ T. 489-490 (ovo se odnosi na tačke 41 i 42).

poznatoj kao Karamanova kuća.⁷⁸ Dana 30. oktobra 1992. ili otprilike toga datuma, g. Zelenović i još dva muškarca odveli su FWS-87, FWS-75 i još dvije žene iz te kuće u neki stan u gradu Foči. Tamo je g. Zelenović silovao FWS-87, a druga dva muškarca silovala su druge žene.⁷⁹ Žene su ostale pritvorene u nekoliko kuća i stanova, a razne grupe vojnika nastavile su da ih seksualno zlostavljaju.⁸⁰ Gospodin Zelenović se izjasnio krivim za počinjenje silovanja te četiri žene kao glavni izvršilac i kao saizvršilac.⁸¹

28. Strane u postupku su se složile da je sve vrijeme relevantno za Optužnicu u Bosni i Hercegovini trajao oružani sukob.⁸² Pored toga, strane u postupku su se složile da su krivična djela i propusti g. Zelenovića bili dio široko rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo, naročito na muslimansko stanovništvo opštine Foča.⁸³ Na kraju, strane u postupku su se složile da je g. Zelenoviću bila poznata činjenica da su u toku oružani sukob i široko rasprostranjen ili sistematski napad na nesrpsko, prije svega muslimansko, civilno stanovništvo, kao i činjenica da je on postupao u okviru tog napada i da mu je doprinio.⁸⁴

3. Pravo

3.1 Mjerodavno pravo

29. Sljedeće odredbe Statuta i Pravilnika Međunarodnog suda relevantne su za ovu Presudu o kazni:

⁷⁸ Izjava o činjenicama, par. 21.

⁷⁹ Izjava o činjenicama, par. 22.

⁸⁰ Izjava o činjenicama, par. 23.

⁸¹ T. 490 (ovo se odnosi na tačku 49).

⁸² Izjava o činjenicama, par. 24.

⁸³ Izjava o činjenicama, par. 25.

⁸⁴ Izjava o činjenicama, par. 26.

Član 24
Krivične sankcije

1. Krivične sankcije koje izriče pretresno vijeće ograničene su na kaznu zatvora. Prilikom određivanja kazne zatvora pretresno vijeće imaće u vidu opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije.
2. Prilikom izricanja kazni, pretresna vijeća uzimaju u obzir faktore poput težine krivičnog djela i ličnih prilika osuđenika.
3. Uz kaznu zatvora, pretresna vijeća mogu naložiti povrat eventualne imovine i imovinske koristi stečene kažnjivim ponašanjem, uključujući i sredstvima prisile, pravim vlasnicima.

Pravilo 100

Postupak za odmjeravanje kazne u slučaju potvrdnog izjašnjavanja o krivici

- (A) Ako pretresno vijeće optuženog proglasi krivim nakon potvrdnog izjašnjavanja o krivici, tužilac i odbrana mogu podnijeti sve relevantne informacije koje mogu pomoći pretresnom vijeću u odmjeravanju odgovarajuće kazne.

[...]

Pravilo 101

Kazne

- (A) Osoba proglašena krivom može biti osuđena na kaznu zatvora, uključujući i doživotnu kaznu zatvora.
- (B) Prilikom odmjeravanja kazne pretresno vijeće uzima u obzir faktore spomenute u članu 24(2) Statuta, te faktore kao što su:
- (i) sve otežavajuće okolnosti;
 - (ii) sve olakšavajuće okolnosti, uključujući i značajnu saradnju osuđenog s tužiocem prije ili poslije izricanja presude;
 - (iii) opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije;
 - (iv) eventualno vrijeme koje je osuđena osoba već izdržala od kazne za isto djelo koju je eventualno izrekao nacionalni sud, u skladu s članom 10(3) Statuta.
- (C) Osuđenom će se u izdržavanje kazne uračunati eventualno vrijeme koje je proveo u pritvoru čekajući na predaju Međunarodnom sudu ili čekajući na suđenje ili žalbeni postupak.

30. Prilikom odmjeravanja kazne moraju se uzeti u obzir sljedeći faktori: (i) težina krivičnih djela ili ukupnost kažnjivog ponašanja; (ii) lične prilike optuženog, uključujući otežavajuće i olakšavajuće okolnosti; (iii) opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije; (iv) vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru čekajući na prebacivanje na Međunarodni sud ili čekajući na suđenje ili žalbeni postupak; i (v) u kolikoj je mjeri eventualna kazna izrečena toj osobi od strane nekog nacionalnog suda za isto djelo već izdržana.⁸⁵ Posljednji faktor nije primjenjiv na ovaj predmet.⁸⁶

3.2 Svrha izricanja kazne

31. Sudska praksa Međunarodnog suda navodi dvije glavne svrhe izricanja kazne, a to su, retribucija i odvraćanje.⁸⁷

32. Kao oblik retribucije, kazna izražava osudu krivičnog djela i njegovog počinioca od strane društva.⁸⁸ Da bi se postigao cilj retribucije, Pretresno vijeće mora stoga izreći kaznu koja tačno odražava ličnu krivicu počinioca.⁸⁹ Pretresno vijeće smatra da se ova svrha odražava u obavezi Pretresnog vijeća da mora uzeti u obzir težinu zločina ili ukupnost kažnjivog ponašanja.

33. I pojedinačno i opšte odvraćanje bitne su svrhe odmjeravanja kazne u krivičnom pravu.⁹⁰ Načelo pojedinačnog odvraćanja jest da se počinitelj odgovori od ponavljanja istog krivičnog djela u budućnosti, dok je cilj opšteg odvraćanja da se drugi obeshrabre u počinjenju sličnog zločina.⁹¹ U ovom predmetu i u svjetlu okolnosti u kojima su zločini počinjeni, Pretresno vijeće je mišljenja da je rizik da će g. Zelenović da poćini iste vrste

⁸⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 679.

⁸⁶ T. 437-438.

⁸⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 185; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 806; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 402.

⁸⁸ Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 31; Presuda o kazni u predmetu *Mrđa*, par. 14.

⁸⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1075.

⁹⁰ *Ibid.*, par. 1076.

⁹¹ *Ibid.*, par. 1077-1078; Drugostepena presuda u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 45.

zločina u budućnosti mali, što u bitnoj mjeri smanjuje relevantnost pojedinačnog odvracanja.

34. Što se tiče opšteg odvracanja, osobe koje smatraju da su one izvan domašaja međunarodnog krivičnog prava moraju biti upozorene da se moraju pridržavati temeljnih globalnih normi materijalnog krivičnog prava ili se suočiti s krivičnim gonjenjem.⁹² Pretresno vijeće je uvjerenjeno da će odgovarajuća kazna za g. Zelenovića u ovom predmetu imati učinak opšteg odvracanja.

35. Smatra se da je relevantna, mada manje značajna, svrha odmjeravanja kazne i rehabilitacija.⁹³

4. Faktori za odmjeravanje kazne

4.1 Težina krivičnih djela ili ukupnost kažnjivog ponašanja

36. Težina krivičnih djela je primarni element koji treba imati u vidu prilikom izricanja kazne.⁹⁴ Gospodin Zelenović se izjasnio da je kriv za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti. Mučenje zahtijeva namjerno nanošenje teškog bola ili patnje u cilju iznuđivanja informacija ili priznanja, ili kažnjavanja, zastrašivanja ili vršenja pritiska na žrtvu ili treću osobu, ili diskriminaciju žrtve ili treće osobe.⁹⁵ Mučenje je jedan od najtežih zločina u međunarodnom krivičnom pravu i ta činjenica se mora na odgovarajući način odražavati u kazni. Pored toga, mučenje silovanjem je naročito težak oblik mučenja.⁹⁶ Silovanje zahtijeva seksualnu penetraciju vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinilac poslužio, ili usta žrtve penisom počinioca, kada do takve penetracije dođe bez pristanka žrtve.⁹⁷ Povreda moralnog i fizičkog integriteta žrtve

⁹² Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1078.

⁹³ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 806; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1079; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 402.

⁹⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 731; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 442; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 683; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 442.

⁹⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 142, 144.

⁹⁶ Prvostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 295.

⁹⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 127-128.

čini silovanje posebno teškim zločinom.⁹⁸ Silovanje je samo po sebi ponižavajuće krivično djelo i poniženje se uvijek uzima u obzir kod ocjenjivanja težine zločina.⁹⁹

37. Pravo koje se odnosi na mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti zahtijeva da zločini budu počinjeni u okviru rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo. To je element po kojem se zločini protiv čovječnosti razlikuju od običnih krivičnih djela. Usmjerenost na kolektiv u obliku civilnog stanovništva, prije nego na individualnu žrtvu, čini zločin protiv čovječnosti jednim od najtežih zločina.

38. Utvrđivanje težine krivičnih djela zahtijeva da se u obzir uzmu i konkretne okolnosti predmeta, kao i oblik i stepen sudjelovanja osuđene osobe u zločinima.¹⁰⁰ Od ključnog značaja za procjenu težine zločina su razmjere zločina, uključujući broj žrtava i njegovo trajanje.¹⁰¹ Zločini u vezi s kojima se g. Zelenović izjasnio krivim dio su obrasca seksualnih zlostavljanja koja su vršena tokom perioda od nekoliko mjeseci, na četiri različite lokacije, a uključivala su više žrtava. Gospodin Zelenović je direktno učestvovao u seksualnom zlostavljanju žrtava u više zatočeničkih objekata, uključujući i višestruko silovanje žrtava FWS-75 i FWS-87. Gospodin Zelenović je proglašen krivim za devet silovanja koja je lično počinio, od kojih je osam okvalifikovano i kao mučenje i kao silovanje. Proglašen je krivim i kao saizvršilac u dva slučaja silovanja, od kojih je jedan okvalifikovan i kao mučenje i kao silovanje, a kao pomagač i podržavalac u jednom slučaju mučenja i silovanja. Četiri slučaja seksualnog zlostavljanja bili su grupna silovanja, koja su počinjena s još tri ili više drugih počinilaca. U jednom od tih slučajeva on je učestvovao kao pomagač i podržavalac u silovanju FWS-75, koju je silovalo najmanje deset vojnika i to toliko nasilno da je žrtva izgubila svijest. Kao saizvršilac učestvovao je u incidentu u kojem su žrtvi prijetili tako što su joj tokom silovanja u glavu uperili pištolj. Pretresno vijeće

⁹⁸ Presuda o kazni u predmetu *Češić*, par. 35.

⁹⁹ *Ibid.*, par. 53.

¹⁰⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 182; Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, par. 249; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 731; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 101; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 683; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1061; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 18; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 39; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 409.

¹⁰¹ Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 52; Presuda o kazni u predmetu *Češić*, par. 32; Presuda o kazni u predmetu *Mrđa*, par. 21; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 47.

zaključuje da su razmjere počinjenih zločina velike i da je g. Zelenović u značajnoj mjeri učestvovao u njima.

39. Važan faktor za procjenu težine zločina je i ranjivost žrtava.¹⁰² Žrtve u ovom predmetu hapšene su i pritvarane u okrutnim uslovima na duge vremenske periode. Bile su nenaoružane i nisu se mogle braniti. Žrtve su stoga bile osobito ranjive u vrijeme kad je počinjen zločin. Povrh toga, žrtva FWS-87, koju je g. Zelenović silovao mnogo puta, imala je oko 15 godina u vrijeme kad su ti zločini počinjeni. To dodatno povećava težinu zločina koji su nad njom počinjeni.¹⁰³ Gospodin Zelenović je bio svjestan da su žrtve ranjive i to je iskoristio.

40. Drugi bitan faktor je fizička i mentalna trauma koju su žrtve trpjele, čak i dugo poslije počinjenja zločina.¹⁰⁴ Godine 1992., FWS-75 je imala 25, a FWS-87 15 godina.¹⁰⁵ Poslije prvog hapšenja, vođene su iz jednog zatočeničkog centra u drugi, gdje su ih g. Zelenović i drugi u više navrata seksualno zlostavljali. Žrtve seksualnog zlostavljanja u zatočeničkim centrima u Foči trpjele su neizreciv bol, uvredu i poniženje višestrukih silovanja, ne znajući hoće li te patnje uopšte preživjeti. Posebno brutalno seksualno zlostavljanje ozbiljno je narušilo fizičko i psihičko zdravlje mnogih žrtava. Žene i djevojke u zatočeničkim centrima živjele su u stalnom strahu od višekratnih silovanja i seksualnih zlostavljanja. Neke od njih pomišljale su na samoubistvo, a neke su postale ravnodušne prema onome što im se događa. Zločini koji su nad njima počinjeni nanijeli su im duboke rane, koje možda nikada neće zacijeliti. Možda baš ta činjenica, više nego bilo šta drugo, najviše govori o težini zločina u ovom predmetu.

41. Tužilaštvo je iznijelo argument da se diskriminacijski osnov na temelju kojeg je optuženi počinio krivična djela može uzeti u obzir, ali diskriminacija pri tom nije element

¹⁰² Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 352; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 683; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1088; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 124.

¹⁰³ Presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 864; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Deronjić*, par. 124.

¹⁰⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 167; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 683.

¹⁰⁵ T. 510.

krivičnog djela.¹⁰⁶ Neki od elemenata zločina ne može istovremeno predstavljati i zaseban faktor za svrhe odmjeravanja kazne.¹⁰⁷ Međutim, kada se za isto kažnjivo ponašanje legitimno donesu osuđujuće presude, kao što je slučaj u ovom predmetu, faktor koji je uzet u obzir kao element zločina po jednoj tački, nije prepreka da se uzme u obzir za odmjeravanje kazne kao otežavajući faktor u vezi s nekom drugom tačkom, gdje on nije element zločina.¹⁰⁸

42. Tužilaštvo je iznijelo argument da se svi incidenti u vezi s kojima se g. Zelenović izjasnio krivim trebaju klasifikovati kao mučenje jer su počinjeni na diskriminacijskom osnovu.¹⁰⁹ Što se tiče incidenata u Buk Bijeloj, svrha silovanja je bila da se dobiju informacije ili priznanja, što bi predstavljao dodatan razlog da se ti incidenti klasifikuju kao mučenje.¹¹⁰ U pogledu drugih slučajeva silovanja počinjenih u julu i avgustu 1992., tužilaštvo je iznijelo argument da su oni počinjeni u svrhu kažnjavanja i zastrašivanja ili prisiljavanja žrtve ili treće osobe, što bi opet bio razlog da se ti incidenti klasifikuju kao mučenje.¹¹¹ Što se tiče tačke 49, po kojoj se g. Zelenović tereti za silovanje, ali ne za mučenje, kao zločin protiv čovječnosti, strane u postupku su se složile da je i to djelo počinjeno na diskriminacijskom osnovu.¹¹² Tužilaštvo tvrdi da, iako je moglo da optuženog za ovo djelo tereti kao za mučenje, na osnovu diskrecionog prava odlučilo je da to ne uradi.¹¹³ Premda je to dopušteno, Pretresno vijeće neće uzeti u obzir diskriminacijski osnov po kojem je g. Zelenović postupao kao zaseban otežavajući faktor zločina silovanja, već će to uzeti u obzir tek prilikom procjene težine svih zločina za koje se g. Zelenović izjasnio da je kriv.

43. Gospodin Zelenović se izjasnio da je kriv za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti. Pored inherentne težine tih zločina, Pretresno vijeće je razmotrilo aktivno i

¹⁰⁶ Podnesak Tužilaštva o odmjeravanju kazne, par. 13.

¹⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 173; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 693, 695; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1089; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 408.

¹⁰⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 172.

¹⁰⁹ T. 458.

¹¹⁰ T. 457-458.

¹¹¹ T. 458.

¹¹² T. 542.

značajno učestvovanje g. Zelenovića, kao i razmjere i trajanje zločina. Pored toga, Pretresno vijeće je uzelo u obzir ranjivost žrtava i fizičku i mentalnu traumu koju su doživjele. Svi ti faktori čine težinu krivičnog djela i ukupnost kažnjivog ponašanja u ovom predmetu.

4.2 Lične prilike optuženog, uključujući otežavajuće i olakšavajuće okolnosti

44. Bilo kakvo smanjenje kazne koje proističe iz olakšavajućih okolnosti, ne umanjuje težinu zločina.¹¹⁴ Obje strane su zagovarale više olakšavajućih okolnosti koje se odnose na ponašanje g. Zelenovića poslije počinjenja zločina, između ostalog i njegovo potvrdno izjašnjavanje o krivici. Istakle su posebno da znatnu težinu treba dati činjenici da su svjedoci oslobođeni svjedočenja u sudnici kao razlogu da se potvrdno izjašnjavanje o krivici uzme u obzir kao značajna olakšavajuća okolnost.¹¹⁵

45. Potvrdno izjašnjavanje o krivici može u olakšavajućem smislu uticati na kaznu zato što priznanje krivice može da pokaže iskrenost i spremnost da se preuzme odgovornost,¹¹⁶ može da pomogne utvrđivanju istine i da doprinese pomirenju¹¹⁷ i, kao što je gore pomenuto, zahvaljujući potvrdnom izjašnjavanju o krivici, žrtve su pošteđene svjedočenja u sudnici, a time i mogućeg ponovnog proživljavanja traume.¹¹⁸ Izbjegavanje dugotrajnog suđenja, a time i ušteda vremena i napora Međunarodnog suda, takođe je faktor koji treba uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne, ali mu ne treba pridavati pretjeranu težinu.¹¹⁹

¹¹³ T. 458, 546.

¹¹⁴ Osuđujuća presuda u predmetu *Erdemović*, par. 46; Presuda o kazni u predmetu *Bralo*, par. 42.

¹¹⁵ Podnesak Tužilaštva o odmjeravanju kazne, par. 45; Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 26-31; T. 548.

¹¹⁶ Presuda o kazni u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 237; Presuda o kazni u predmetu *Jokić*, par. 76; Presuda o kazni u predmetu *Mrđa*, par. 78.

¹¹⁷ Presuda o kazni u predmetu *Sikirica i drugi*, par. 149; Presuda o kazni u predmetu *Plavšić*, par. 80; Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 68; Presuda o kazni u predmetu *Obrenović*, par. 111; Presuda o kazni u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 233; Presuda o kazni u predmetu *Češić*, par. 58; Presuda o kazni u predmetu *Deronjić*, par. 236.

¹¹⁸ Presuda o kazni u predmetu *Todorović*, par. 80; Presuda o kazni u predmetu *Banović*, par. 68; Presuda o kazni u predmetu *Momir Nikolić*, par. 150; Presuda o kazni u predmetu *Češić*, par. 58; Presuda o kazni u predmetu *Deronjić*, par. 134; Presuda o kazni u predmetu *Mrđa*, par. 78; Presuda o kazni u predmetu *Bralo*, par. 64.

¹¹⁹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 51; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Bralo*, par. 47.

46. Trenutak kad se optuženi potvrdno izjasnio o krivici jedan je od aspekata koji određuju težinu koju ovom faktoru treba pridati u svrhe ublažavanja kazne.¹²⁰ Gospodin Zelenović se nije dobrovoljno predao Međunarodnom sudu i nije se potvrdno izjasnio o krivici prilikom prvog stupanja pred Sud. Dakle, on se sa zakašnjenjem potvrdno izjasnio o krivici. Međutim, to je ipak uradio prije početka postupka suđenja u njegovom predmetu. Pretresno vijeće stoga smatra da se potvrdnom izjašnjavanju o krivici može pridati znatna težina prilikom ublažavanja kazne.

47. Činjenica da počinitelj priznaje krivicu i istupa da bi se suočio s posljedicama onoga šta je uradio ključni je aspekt potvrdnog izjašnjavanja o krivici, čak i ako se, kao što je slučaj u ovom predmetu, to uradi preko Sporazuma o izjašnjavanju o krivici koji se postiže s Tužilaštvom. Pretresno vijeće je svjesno činjenice da je Tužilaštvo u sporazumu u ovom predmetu povuklo kumulativne tačke o kršenju zakona ili običaja ratovanja i neke optužbe za koje je smatralo da su dokazi možda nedovoljni.¹²¹ Pretresno vijeće stoga smatra da je ukupnost kažnjivog ponašanja g. Zelenovića našla valjanog odraza u tačkama po kojima se on izjasnio krivim. Pretresno vijeće potvrđuje da je priznanje krivice g. Zelenovića potpuno i bezuslovno i da ukazuje na to da je on spreman da preuzme odgovornost za ono što je uradio.

48. Strane u postupku tvrde da potvrdno izjašnjavanje o krivici doprinosi jednom od ciljeva Međunarodnog suda – utvrđivanju istine. Prema mišljenju Tužilaštva, po prvi put u historiji Međunarodnog suda neki počinitelj priznaje i potvrđuje šta se dogodilo sa ženama nesrpske nacionalnosti u Foči 1992. godine.¹²² Tužilaštvo smatra da je moguće da izjašnjavanje g. Zelenovića o krivici ne doprinosi samo utvrđivanju istine, već i pomirenju na tom području.¹²³ Mada nijedna strana u postupku nije u vezi s tim iznijela nikakve dokaze, Pretresno vijeće prihvata da priznanje krivice, potvrdnim izjašnjavanjem o krivici, opšte govoreći, doprinosi utvrđivanju istine, a time i pomirenju na datom području. Pretresno vijeće uzima to u obzir pri donošenju odluke o tome koju težinu treba pridati potvrdnom izjašnjavanju o krivici u svrhe ublažavanja kazne.

¹²⁰ Presuda o kazni u predmetu *Sikirica i drugi*, par. 150, 228; Presuda o kazni u predmetu *Milan Simić*, par. 87; Presuda o kazni u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 234; Presuda o kazni u predmetu *Češić*, par. 59; Presuda o kazni u predmetu *Deronjić*, par. 231.

¹²¹ T. 464-465.

49. Kao što je pomenuto, obje strane u predmetu naglašavaju da potvrdno izjašnjavanje o krivici oslobađa žrtve svjedočenja u sudnici i da bi to g. Zelenoviću trebalo osigurati znatno ublaženje kazne.¹²⁴ U predmetima poput ovog, vezanim za teške zločine kao što su mučenje i silovanje, s teškim posljedicama po žrtve, potvrdno izjašnjavanje o krivici vjerovatno će poštediti žrtve ponovnog proživljavanja traume pri svjedočenju o zločinima koji su nad njima počinjeni. Pretresno vijeće je mišljenja da se taj učinak mora uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o tome koju težinu treba pridati potvrdnom izjašnjavanju o krivici u svrhe ublažavanja kazne.

50. Odbrana je iznijela argument da kajanje g. Zelenovića treba uzeti u obzir kao olakšavajuću okolnost u ovom predmetu.¹²⁵ Tokom rasprave o odmjeravanju kazne od 23. februara 2007., kao i u odvojenoj pismenoj izjavi koja je priložena podnesku odbrane o odmjeravanju kazne, g. Zelenović je izrazio kajanje.¹²⁶ Da bi prihvatilo kajanje nekog optuženog kao olakšavajuću okolnost, Pretresno vijeće se mora uvjeriti da je ono iskreno.¹²⁷

51. Gospodin Zelenović je obavijestio Pretresno vijeće da je počeo da osjeća kajanje kad je protiv njega podignuta Optužnica 1996. godine.¹²⁸ Međutim, tada se nije dobrovoljno predao Međunarodnom sudu. Godine 2000. ili 2001. pobjegao je iz Foče u Rusiju, gdje su ga 2005. uhapsile ruske vlasti. Odatle je 10. juna 2006. prebačen na Međunarodni sud, preko Bosne i Hercegovine. Prilikom drugog ponovnog pristupanja Sudu 14. jula 2006. gospodin Zelenović se izjasnio da nije kriv. Zatim je, kako je opisano u historijatu postupka gore u tekstu, nastavio da osporava Optužnicu i učestvuje u postupku u skladu sa zahtjevom podnijetim u skladu s pravilom 11*bis*.¹²⁹ Strane u postupku su tek 14. decembra 2006. dostavile Sporazum o izjašnjavanju o krivici i g. Zelenović se 17. januara 2007. zvanično potvrdno izjasnio o krivici.

¹²² T. 513, 551-552.

¹²³ T. 513.

¹²⁴ Podnesak Tužilaštva o odmjeravanju kazne, par. 45; Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 26-31; T. 548.

¹²⁵ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 25.

¹²⁶ T. 521.

¹²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 177; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par 705, 728; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 715; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, par. 117.

¹²⁸ T. 522.

¹²⁹ T. 425, 533-534.

Dakle, g. Zelenović je izrazio kajanje mnogo kasnije nego što on sam navodi kao trenutak kad je počeo da osjeća kajanje. Uprkos tome, ono što je najvažnije jest da je u trenutku kad je izraženo, kajanje bilo iskreno. Pretresno vijeće prihvata kajanje g. Zelenovića kao iskreno i zbog toga će ga uzeti u obzir kao olakšavajuću okolnost.

52. Pravilo 101(B)(ii) Pravilnika izričito predviđa da će Pretresno vijeće uzeti u obzir značajnu saradnju osuđenog s Tužilaštvom prije ili poslije izricanja osuđujuće presude. Pretresno vijeće mora procijeniti opseg i prirodu saradnje, pa, prema tome, i težinu koju treba pridati toj olakšavajućoj okolnosti.¹³⁰ Kao olakšavajuća okolnost kojoj treba pripisati težinu može se uzeti u obzir ne samo "značajna" saradnja, već i ona skromnija.¹³¹ Žalbeno vijeće je naglasilo da prilikom procjene saradnje osuđenog lica "posebnu pažnju treba obratiti na spremnost [osobe] na saradnju, koju potkrepljuju [njene] radnje, a posebno dokazuje [njena] ozbiljnost prilikom predaje informacija optužbi."¹³² U skladu sa Sporazumom o izjašnjanju o krivici, g. Zelenović

pristaje da prihvati odgovornost za svoje postpke i da saraduje i daje istinite i potpune informacije Tužilaštvu kad god se to od njega traži. U okvirima te saradnje, Dragan Zelenović pristaje da se sastaje s osobljem Tužilaštva kad god se to od njega zatraži kako bi im dao detaljne i potpune informacije i dokaze s kojima je upoznat. Gospodin Zelenović pristaje da govori istinu, da bude iskren i da slobodno odgovara na sva pitanja koja mu postavi osoblje Tužilaštva. Prema potrebi, g. Zelenović pristaje da istinito svjedoči na svim suđenjima, raspravama ili drugim postupcima pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), kako to bude zahtijevalo Tužilaštvo.¹³³

Tokom rasprave o odmjeravanju kazne, odbrana je primijetila da g. Zelenović nije imao priliku da u praksi dokaže svoju saradnju, a razlog tome je bio kratak vremenski period koji je protekao od potvrdnog izjašnjanja o krivici. Uprkos tome, odbrana je tražila od Pretresnog vijeća da ovom faktoru prida puni značaj jer je g. Zelenović iskazao svoju namjeru.¹³⁴ Nakon toga, Tužilaštvo i odbrana su obavijestili Pretresno vijeće o početnoj saradnji koju je pružio g.

¹³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 124, 126; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Momir Nikolić*, para. 91; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Bralo*, par. 51.

¹³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Vasiljević*, par. 180; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 66; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Bralo*, par. 51.

¹³² Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Bralo*, par. 63.

¹³³ Sporazum o izjašnjanju o krivici, par. 9.

¹³⁴ T. 520.

Zelenović.¹³⁵ Pretresno vijeće je mišljenja da je upravo riješenost da se saraduje, baš kao i sama saradnja, to što određuje koliku težinu treba pridati tom faktoru, čak i onda kad se procijeni da, zbog nekih posebnih iskustava osuđene osobe, njegova ili njena puna i iskrena pomoć ima malu ili nema nikakvu vrijednost za istrage ili suđenja koja se provode.¹³⁶ Pretresno vijeće je stoga mišljenja da riješenost g. Zelenovića da saraduje s Tužilaštvom, zajedno sa saradnjom koju je do sada pružio, predstavlja olakšavajuću okolnost.

53. Odbrana je takođe tražila da Pretresno vijeće uzme u obzir lične prilike g. Zelenovića, između ostalog i njegovo zdravstveno stanje i porodičnu situaciju, kao i činjenicu da protiv njega nisu ranije podizane krivične prijave.¹³⁷ Zdravstveno stanje g. Zelenovića obuhvata dijabetes melitus tipa 2 i ustanovljenu invalidnost od 80 posto.¹³⁸ Zbog toga je u svojoj procjeni ljekar PJUN istakao da je "bitno da mu se u budućnosti pruža odgovarajuća ljekarska pomoć".¹³⁹ Gospodin Zelenović je oženjen i ima trinaestogodišnjeg sina.¹⁴⁰ Tužilaštvo se složilo da to treba uzeti u obzir, ali "s obzirom na broj i težinu zločina koje je optuženi počinio", to bi trebalo samo u ograničenoj mjeri uticati na ublažavanje kazne.¹⁴¹

54. Odbrana je takođe iznijela tvrdnju da ponašanje g. Zelenovića u PJUN treba uzeti u obzir kao olakšavajuću okolnost.¹⁴² Prema riječima zamjenika upravnika PJUN, g. Zelenović "je sve vrijeme poštovao osoblje i rukovodstvo jedinice. Dobro se uklopio u ustaljeni način života u pritvoru, u pozitivnoj je interakciji s drugim pritvorenicima i u potpunosti učestvuje u programu."¹⁴³

¹³⁵ Obavještenje Tužilaštva za Pretresno vijeće o saradnji u skladu sa Sporazumom o izjašnjavanju o krivici, 27. mart 2007.; Odgovor odbrane na Obavještenje Tužilaštva za Pretresno vijeće o saradnji u skladu sa Sporazumom o izjašnjavanju o krivici, 29. mart 2007.

¹³⁶ Vidi Presudu po žalbi na kaznu u predmetu *Bralo*, par. 52.

¹³⁷ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak D (potvrda iz opštine Foča, 26. septembar 2006.) i F (potvrda SJB Foča, 6. februar 2007.).

¹³⁸ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak D (potvrda iz opštine Foča, 26. septembar 2007.).

¹³⁹ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak E (memorandum ljekara iz PJUN, 26. januar 2007).

¹⁴⁰ T. 527.

¹⁴¹ T. 514.

¹⁴² Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 33.

¹⁴³ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak E (Izveštaj zamjenika upravnika pritvora o ponašanju optuženog, 8. februar 2007.).

55. Zdravstveno stanje osuđene osobe trebalo bi uzeti u obzir samo u "izuzetnim ili rijetkim situacijama".¹⁴⁴ Porodična situacija, činjenica da protiv optuženog nisu dizane krivične prijave i da se pritvorenik dobro ponaša u PJUN okolnosti su koje se prihvataju kao olakšavajuće u sudskoj praksi Međunarodnog suda.¹⁴⁵ Pretresno vijeće nije mišljenja da činjenica da g. Zelenović ima suprugu i sina sama po sebi predstavlja olakšavajući faktor. Međutim, Pretresno vijeće će svim tim faktorima, njegovoj porodičnoj situaciji i njegovom zdravstvenom stanju, činjenici da ranije nije osuđivan i da se dobro ponašao u PJUN zbirno pridati određenu, mada ograničenu, težinu kao olakšavajućim okolnostima.

56. U zaključku, Pretresno vijeće je mišljenja da je potvrdno izjašnjavanje o krivici g. Zelenovića, kao i iskazana riješenost da saraduje s Tužilaštvom, čine glavne olakšavajuće okolnosti u ovom predmetu. Međutim, Pretresno vijeće je kao olakšavajuću okolnost uzelo i kajanje g. Zelenovića, njegovu porodičnu i zdravstvenu situaciju, činjenicu da ranije nije osuđivan i njegovo dobro ponašanje u PJUN.

4.3 Opšta praksa izricanja zatvorskih kazni na sudovima bivše Jugoslavije

57. Od Pretresnog vijeća se traži da prilikom određivanja odgovarajuće kazne uzme u obzir "opštu praksu izricanja zatvorskih kazni na sudovima u bivšoj Jugoslaviji". To ne znači da je Pretresno vijeće obavezno da postupi u skladu s tom praksom.¹⁴⁶ Međunarodni sud može da izrekne kaznu koja je veća od kazne koja bi bila primjenjiva prema relevantnom zakonu u bivšoj Jugoslaviji i Žalbeno vijeće je bilo mišljenja da se takvom praksom odmjeravanja kazne ne krši princip *nulla poena sine lege*, jer je okrivljeni morao biti svjestan da zločini za koje je optužen predstavljaju teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, kažnjiva najstrožim

¹⁴⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 696; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Blaškić*, par. 43; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 436.

¹⁴⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 362, 408; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 696, 728; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1090-1091; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 43; Drugostepena presuda u predmetu *Blagoje Simić i drugi*, par. 266.

¹⁴⁶ Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 813, 816 i 820; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 117; Drugostepena presuda u predmetu *Kupreškić i drugi*, par. 418; Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 347-349; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 260; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 681-682; Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 1085; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 17, 69; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Jokić*, par. 38; Drugostepena presuda u predmetu *Galić*, par. 398.

kaznama.¹⁴⁷ Pored toga, Pretresno vijeće se može udaljiti od prakse izricanja kazni bivšoj Jugoslaviji ako je u, svjetlu međunarodnog prava, ta praksa neadekvatna.¹⁴⁸

58. Član 24(1) Statuta i pravilo 101(B)(iii) Pravidnika pozivaju se na stvarnu praksu na sudovima u bivšoj Jugoslaviji. Međutim, uvriježena je praksa na Međunarodnom sudu da izvori koje, shodno tim odredbama, treba konsultovati nisu ograničeni na sudsku praksu iz bivše Jugoslavije, već obuhvataju i zakonske odredbe koje su bile na snazi u vrijeme počinjenja predmetnih zločina.¹⁴⁹

59. Godine 1991. i 1992. zakon o odmjeravanju kazni u Bosni i Hercegovini bio je određen Krivičnim zakonom SFRJ, koji je Savezna skupština usvojila 28. septembra 1976. i koji je bio na snazi od 1. jula 1977. (u daljnjem tekstu: Krivični zakon SFRJ), kao i Krivičnim zakonom Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine od 10. juna 1977. (u daljnjem tekstu: Krivični zakon Bosne i Hercegovine). Krivični zakon SFRJ regulisao je opšte aspekte krivičnog zakona i nekoliko konkretnih krivičnih djela, kao što su zločini protiv bezbjednosti SFRJ, genocid i ratni zločini, dok je Krivični zakon Bosne i Hercegovine prije svega regulisao konkretna krivična djela, kao i neka opšta pitanja kojima se nije bavio Krivični zakon SFRJ. Oba krivična zakona ostala su na snazi nakon što je Bosna i Hercegovina 1992. proglasila nezavisnost.

60. Gospodin Zelenović se izjasnio da je krv za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti. Glava 16 Krivičnog zakona SFRJ naslovljena je "Krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava" i odnosi se na zločine počinjene tokom oružanog sukoba. Međutim, u njoj se ne kodifikuju zločini protiv čovječnosti prema svojim specifičnim obilježjima *actus reus* i *mens rea*. Zbog toga ona nije odgovarajući osnov za određivanje kazne koju treba izreći za ovu kategoriju zločina.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 21; Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 817; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 262; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 681; Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 398; Drugostepena presuda u predmetu *Blagoje Simić i drugi*, par. 264.

¹⁴⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 377.

¹⁴⁹ Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 85.

¹⁵⁰ Osuđujuća presuda u predmetu *Erdemović*, par. 32.

61. Opšte odredbe Krivičnog zakona SFRJ o izricanju kazni predviđaju maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina,¹⁵¹ ali i to da se za najteže zločine može izreći smrtna kazna¹⁵² ili, umjesto smrtne kazne, kazna zatvora u trajanju od 20 godina.¹⁵³

62. Prilikom određivanja kazne u ovom predmetu Pretresno vijeće uzima u obzir sve ove faktore vezane za praksu izricanja kazni u bivšoj Jugoslaviji.

4.4 Vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru čekajući na prebacivanje na Međunarodni sud ili čekajući na suđenje

63. Shodno pravilu 101(C), osuđenom će se u izdržavanje kazne uračunati eventualno vrijeme koje je proveo u pritvoru čekajući na predaju Međunarodnom sudu ili čekajući na suđenje. Gospodina Zelenovića su ruske vlasti uhapsile 22. avgusta 2005. i zvanično pritvorile dan kasnije, u skladu s "odlukom [Međunarodnog suda]".¹⁵⁴ On je ostao u pritvoru u Rusiji dok nije prebačen u Bosnu i Hercegovinu 8. juna 2006., odakle je dva dana kasnije prebačen na Međunarodni sud. Od 10. juna 2006. g. Zelenović se nalazi u pritvoru PJUN. Za svrhe ovog predmeta mora se uzeti u obzir sve vrijeme koje je g. Zelenović proveo u pritvoru,¹⁵⁵ bez obzira na činjenicu da nije direktno doveden iz Rusije na Međunarodni sud. Gospodin Zelenović stoga ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna 591 dan.

5. Određivanje kazne

64. Tužilaštvo je predložilo kaznu zatvora u trajanju od 10 do 15 godina, a odbrana kaznu u trajanju od sedam do deset godina.¹⁵⁶ Shodno pravilu 62ter (B), Pretresno vijeće ne obavezuju ti prijedlozi strana u postupku. Tužilaštvo se zalaže za poređenje s kaznama u

¹⁵¹ Član 38(1) Krivičnog zakona SFRJ.

¹⁵² Član 37 Krivičnog zakona SFRJ.

¹⁵³ Član 38(2) Krivičnog zakona SFRJ.

¹⁵⁴ Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, Dodatak A (Nalog o pritvoru koji je izdao vršilac dužnosti međuopštinskog javnog tužioca Hanti-Mansijsk, 23. avgust 2005.); T. 552-554.

¹⁵⁵ *Vidi* Presuda o žalbi na kaznu u predmetu *Tadić*, par. 38, 75; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 709.

¹⁵⁶ Sporazum o izjašnjavanju o krivici, par. 3; Podnesak Tužilaštva o odmjeravanju kazne, par. 50; Podnesak odbrane o odmjeravanju kazne, par. 37.

predmetu *Tužilac protiv Dragoljuba Kunaraca i drugih*, a odbrana se konkretno poziva na predmete *Tužilac protiv Stevana Todorovića* i *Tužilac protiv Biljane Plavšić*.¹⁵⁷

65. Teškoće pri poređenju kazni koje izriče Međunarodni sud nastaju zbog činjenice da "svaki pojedini predmet sadrži mnoštvo varijabli, od broja i tipa počinjenih krivičnih djela do ličnih prilika pojedinca".¹⁵⁸ Pored toga, Pretresno vijeće mora prilagoditi kaznu tako da odgovara individualnim prilikama osuđene osobe i težini zločina.¹⁵⁹ Prethodna presuda o kazni može, doduše, predstavljati smjernicu "ako se odnosi na isto krivično djelo koje je počinjeno u okolnostima koje su u znatnoj mjeri slične".¹⁶⁰ Pretresno vijeće je svjesno činjenice da bi kazne izrečene sličnim pojedincima u sličnim predmetima trebale biti slične.¹⁶¹ Razumljivo je porediti ovaj predmet s predmetom *Kunarac i drugi*, u kojem je prvobitna optužnica, između ostalih, obuhvatala i g. Zelenovića.

66. Dragoljub Kunarac je proglašen odgovornim za počinjenje sedam slučaja silovanja (neki od njih su obuhvatali višestruko silovanje), kao i za pomaganje i podržavanje u tri slučaja silovanja. Njegova osuđujuća presuda obuhvatala je i to da je dvije žene muslimanske nacionalnosti nekoliko mjeseci držao u jednoj kući i tokom tog vremena jednu od njih nekoliko puta silovao. Kunarac je osuđen za porobljavanje kao zločin protiv čovječnosti i za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 28 godina.¹⁶² Radomir Kovač je osuđen zbog toga što je u svom stanu držao četiri mlade djevojke, gdje ih je, između ostalih, Kovač silovao, ponižavao, degradirao i s njima postupao kao sa svojim "vlasništvom". Jednom prilikom tri djevojke su bile prisiljene da pred njim plešu gole. Kovač je osuđen za

¹⁵⁷ T. 515, 520.

¹⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 681.

¹⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 717; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Dragan Nikolić*, par. 19; Presuda po žalbi na kaznu u predmetu *Babić*, par. 32; Drugostepena presuda u predmetu *Naletilić i Martinović*, par. 615; Drugostepena presuda u predmetu *Blagoje Simić i drugi*, par. 157; Presuda po žalbi na kaznu, par. 33.

¹⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Furundžija*, para. 250, Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 721, 756-757; Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 96, 101; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 681.

¹⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 681; Drugostepena presuda u predmetu *Blagoje Simić i drugi*, par. 238.

¹⁶² Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 630-745.

porobljavanje kao zločin protiv čovječnosti, povrede ljudskog dostojanstva kao kršenja zakona ili običaja ratovanja i za silovanje kao zločin protiv čovječnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja. Kovač je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina.¹⁶³ Na kraju, Zoran Vuković je proglašen odgovornim za odvođenje jedne Muslimanke iz zatočeničkog centra u neki stan i silovanje te žene. Osuđen je za mučenje i silovanje kao zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona ili običaja ratovanja i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od 12 godina.¹⁶⁴

67. Sličnosti između ovog predmeta i predmeta *Kunarac i drugi* odnose se na vrstu zločina, na to kako je zločin izveden, trajanje kažnjivog ponašanja i karakterizaciju žrtava. Baza zločina u ovom predmetu ne samo da je slična, već je u velikoj mjeri identična s bazom u predmetu *Kunarac i drugi*. Učestvovanje g. Zelenovića u počinjenim zločinima može se uporediti s učestvovanjem barem nekih od počinitelaca u gorepomenutom predmetu. Kao što je pomenuto, g. Zelenović je proglašen krivim za devet slučajeva silovanja koja je lično počinio, od kojih je osam okvalifikovano i kao mučenje i kao silovanje. Proglašen je krivim i kao saizvršilac u dva slučaja silovanja, od kojih je jedan okvalifikovan i kao mučenje i kao silovanje, te za jedan slučaj mučenja i silovanja, putem pomaganja i podržavanja.

68. Uprkos sličnostima, Pretresno vijeće naglašava da postoje bitni faktori po kojima se ovaj predmet razlikuje od predmeta *Kunarac i drugi*. Jedna takva bitna razlika jest činjenica da se g. Zelenović potvrdno izjasnio o krivici, što nije uradila nijedna optužena osoba u gorepomenutom predmetu. U sudskoj praksi Međunarodnog suda, između ostalog i u predmetima *Plavšić i Todorović* na koje se poziva odbrana, potvrdno izjašnjavanje o krivici smatra se važnim olakšavajućim faktorom. Pretresno vijeće je potvrdnom izjašnjavanju o krivici g. Zelenovića pridalo znatnu težinu.

69. Obje strane u postupku smatrale su da je presuda u predmetu *Stanković*, koji se vodio pred Državnim sudom Bosne i Hercegovine, Pretresnom vijeću ponudila malo ili gotovo

¹⁶³ Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 747-782.

¹⁶⁴ Prvostepena presuda u predmetu *Kunarac i drugi*, par. 784-822.

nimalo smjernica, mada je svaka strana za to navela drugačije razloge. Tužilaštvo je iznijelo tvrdnju da je u toku žalbeni postupak i da je jedan od žalbenih osnova državnog tužioca visina kazne.¹⁶⁵ Odbrana je, s druge strane, bila mišljenja da se raspon ova dva predmeta i stepen odgovornosti počinitelaca razlikuju i da postoje bitne razlike u otežavajućim i olakšavajućim okolnostima.¹⁶⁶ Uzimajući u obzir argumente strana u postupku, a posebno činjenicu da je presuda u predmetu *Stanković* u žalbenom postupku, Pretresno vijeće se uzdržalo od toga da taj predmet koristi kao smjernicu.

70. Pretresno vijeće je uzelo u obzir gorenavedene okolnosti i prijedloge u pogledu kazne zatvora koje su naveli tužilaštvo i odbrana i zaključuje da je u ovom predmetu primjerena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 15 godina. Kao što je gore pomenuto, g. Zelenović ima pravo da mu se u kaznu uračuna vrijeme provedeno u pritvoru, koje na dan donošenja ove Presude iznosi 591 dan.

¹⁶⁵ Podnesak tužilaštva u vezi s korišćenjem Presude u predmetu *Stanković*, 27. februar 2007., par. 3, 5.

¹⁶⁶ Podnesak odbrane u vezi s korišćenjem Presude u predmetu *Tužilac protiv Stankovića*, 28. februar 2007., par. 5-9.

6. Dispozitiv

71. Iz gorenavedenih razloga, **PRETRESNO VIJEĆE**, nakon što je utvrdilo da je Dragan Zelenović **KRIV** za sljedeće optužbe iz Optužnice:

- Tačka 5: mučenje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 6: silovanje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 13: mučenje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 14: silovanje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 41: mučenje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 42: silovanje kao zločin protiv čovječnosti;
- Tačka 49: silovanje kao zločin protiv čovječnosti.

ovim **OSUĐUJE** Dragana Zelenovića na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.

72. Dragan Zelenović se nalazi u pritvoru od 22. avgusta 2005. U skladu s pravilom 101 (C) Pravilnika, on ima pravo da mu se u izdržavanje kazne uračuna vrijeme provedeno u pritvoru, koje na dan donošenja ove Presude iznosi 591 dan.

73. U skladu s pravilom 103(C) Pravilnika o postupku, g. Zelenović ostaje u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne završe pripreme za njegovo prebacivanje u državu u kojoj će izdržavati kaznu.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je engleski tekst mjerodavan.

Dana 4. aprila 2007.

U Haagu,

Nizozemska

/potpis na originalu/

Christine Van den Wyngaert,
sudija

/potpis na originalu/

Alphons Orie,
predsjedavajući sudija

/potpis na originalu/

Bakone Justice Moloto,
sudija

[pečat Međunarodnog suda]

Dodatak I: Tabela predmeta MKSJ sa skraćenicama

<i>Aleksovski</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog</i> , Presuda, 24. mart 2000.
<i>Babić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , Presuda o kazni, 29. juni 2004. Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Milana Babića</i> , Presuda po žalbi na kaznu, 18. juli 2005.
<i>Banović</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Predraga Banovića</i> , Presuda o kazni, 28. oktobar 2003.
<i>Blaškić</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Tihomira Blaškića</i> , Presuda, 29. juli 2004.
<i>Bralo</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Miroslava Brale</i> , Presuda o kazni, 7. decembar 2005. Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Miroslava Brale</i> , 2. april 2007.
<i>Čelebići</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića, zvanog "Pavo", Hazima Delića i Esada Landže, zvanog "Zenga"</i> , Presuda, 20. februar 2001.
<i>Češić</i>	Presuda o kazni, <i>Tužilac protiv Ranka Češića</i> , 11. mart 2004.
<i>Deronjić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Miroslava Deronjića</i> , Presuda o kazni, 30. mart 2004. Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Miroslava Deronjića</i> , Presuda po žalbi na kaznu, 20. juli 2005.
<i>Erdemović</i>	Osuđujuća presuda: <i>Tužilac protiv Dražena Erdemovića</i> , Osuđujuća presuda, 29. novembar 1996. Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Dražena Erdemovića</i> , Presuda o kazni, 5. mart 1998.
<i>Furundžija</i>	Prvostepena presuda: <i>Tužilac protiv Ante Furundžije</i> , Presuda, 10. decembar 1998. Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Ante Furundžije</i> , Presuda, 21. juli 2000.

<i>Galić</i>	<p>Prvostepena presuda: <i>Tužilac protiv Stanislava Galića</i>, Presuda i mišljenje, 5. decembar 2003.</p> <p>Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Stanislava Galića</i>, Presuda, 30. novembar 2006.</p>
<i>Jelisić</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Gorana Jelisića</i> , Presuda, 5. juli 2001.
<i>Jokić</i>	<p>Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i>, Presuda o kazni, 18. mart 2004.</p> <p>Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Miodraga Jokića</i>, Presuda po žalbi na kaznu, 30. august 2005.</p>
<i>Kordić i Čerkez</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza</i> , Presuda, 17. decembar 2004.
<i>Krajišnik</i>	Prvostepena presuda: <i>Tužilac protiv Momčila Krajišnika</i> , Presuda, 27. septembar 2006.
<i>Krstić</i>	<p>Prvostepena presuda: <i>Tužilac protiv Radislava Krstića</i>, Presuda, 2. august 2001.</p> <p>Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Radislava Krstića</i>, Presuda, 19. april 2004.</p>
<i>Kunarac i drugi</i>	<p>Prvostepena presuda: <i>Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića</i>, Presuda, 22. februar 2001.</p> <p>Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića</i>, Presuda, 12. juni 2002.</p>
<i>Kupreškić i drugi</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Zorana Kupreškića, Mirjana Kupreškića, Vlatka Kupreškića, Drage Josipovića, i Vladimira Šantića</i> , Presuda po žalbama, 23. oktobar 2001.
<i>Kvočka i drugi</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Mlade Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća</i> , Drugostepena presuda, 28. februar 2005.
<i>Mrđa</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Darka Mrđe</i> , Presuda o kazni, 31. mart 2004.
<i>Naletilić i Martinović</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Mladena Naletilića zvanog "Tuta" i Vinka Martinovića zvanog "Štela"</i> , Presuda, 3. maj 2006.

<i>Dragan Nikolić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Dragana Nikolića</i> , Presuda o kazni, 18. decembar 2003. Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Dragana Nikolića</i> , Presuda po žalbi na kaznu, 4. februar 2005.
<i>Momir Nikolić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Momira Nikolića</i> , Presuda o kazni, 2. decembar 2003. Presuda po žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Momira Nikolića</i> , Presuda po žalbi na kaznu, 8. mart 2006.
<i>Obrenović</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Dragana Obrenovića</i> , Presuda o kazni, 10. decembar 2003.
<i>Plavšić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Biljane Plavšić</i> , Presuda o kazni (Presuda), 27. februar 2003.
<i>Sikirica i drugi</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Duška Sikirice, Damira Došena, Dragana Kolundžije</i> , Presuda o kazni, 13. novembar 2001.
<i>Blagoje Simić i drugi</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Blagoja Simića i drugih</i> , Presuda, 28. novembar 2006.
<i>Milan Simić</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Milana Simića</i> , Presuda o kazni, 17. oktobar 2002.
<i>Stakić</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Milomira Stakića</i> , Presuda, 22. mart 2006.
<i>Tadić</i>	Presuda o žalbi na kaznu: <i>Tužilac protiv Duška Tadića</i> , Presuda o žalbi na kaznu, 26. januar 2000.
<i>Todorović</i>	Presuda o kazni: <i>Tužilac protiv Stevana Todorovića</i> , Presuda o kazni, 31. juli 2001.
<i>Vasiljević</i>	Drugostepena presuda: <i>Tužilac protiv Mitra Vasiljevića</i> , Presuda, 25. februar 2004.